

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

ΟΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Προφορικές μαρτυρίες	ό,τι διασώζεται μέσω προσωπικών αφηγήσεων, αφηγήσεων ζωής, στη μνήμη των ανθρώπων
Η φύση και οι δυνατότητες των οπτικών πηγών	«Οι προφορικές μαρτυρίες διεκδικούν πλέον μια σημαντική θέση στον κατάλογο των πηγών που αξιοποιούνται στο σχολείο. Μαρτυρούν για το “σημαντικό” αλλά και για το “ασήμαντο” της ζωής των ανθρώπων, αποκαλύπτουν τον καθημερινό χρόνο, συμπληρώνουν τα κενά των επίσημων πηγών, τις σιωπές της ιστορίας. Διαμεσολαβούν το συλλογικό, τη μνήμη και τη λήθη της τοπικής κοινωνίας, τις δοξασίες, τους μύθους της. Οι μάρτυρες βρίσκονται συχνά στο άμεσο περιβάλλον του μαθητή και της μαθήτριας, στην οικογένεια και στον περίγυρό της, στη γειτονιά. Είναι συνήθως πρόθυμοι να αφηγηθούν, να μαρτυρήσουν για τη ζωή τους και για τη ζωή των ανθρώπων που έζησαν μαζί τους.
Η διδακτική αξιοποίηση των οπτικών πηγών	Πόσο αξιόπιστες είναι όμως οι προφορικές μαρτυρίες; Όσα οι μάρτυρες ενθυμούνται είναι αυθεντικά; Όσα διηγούνται είναι αντικειμενικά; Αυτά είναι συνήθη ερωτήματα που θέτουν οι εκπαιδευτικοί και που πριν από αυτούς έθεσαν ερευνητές και ιστορικοί. Τα ερωτήματα έχουν στην εποχή μας απαντηθεί σε μεγάλο βαθμό. Οι προφορικές μαρτυρίες είναι τόσο αντικειμενικές όσο και οποιοδήποτε άλλο είδος ιστορικής πηγής. Όλες οι πηγές εκφράζουν μια κοινωνική πρόσληψη των γεγονότων και εμπεριέχουν την υποκειμενικότητα του δημιουργού τους. Οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να παίρνουν υπόψη τους αυτήν την υποκειμενικότητα όταν εργάζονται με ιστορικές πηγές. Το ίδιο ισχύει και για την προφορική μαρτυρία.»
	Ρεπούση, Μ. ξ Τσιβάς, Α. (επιμ.). Από τα ίχνη στις μαρτυρίες. Η επεξεργασία των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας, Γράφημα, Θεσσαλονίκη 2011, σ.352

ΟΔΗΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Α. Παρατηρώ: Η προφορική μαρτυρία με μια ματιά

Ποιο είναι το είδος της προφορικής μαρτυρίας;	<ul style="list-style-type: none"> • ηχογραφημένη καταγραφή: ψηφιακή, συμβατική • γραπτή μεταγραφή: ψηφιακή, έγχαρτη, χειρόγραφη • ταινία • συνέντευξη ή συζήτηση
Ποιο είναι το θέμα της προφορικής μαρτυρίας;	
Τι ξεχωρίζω στην προφορική μαρτυρία;	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς είναι οργανωμένη η προφορική μαρτυρία; Υπάρχουν συνοδευτικά στοιχεία (σημειώσεις, ημερολόγιο, απομαγνητοφώνηση κτλ.); • Ποια σημεία της προφορικής μαρτυρίας μου προκαλούν εντύπωση; • Ποιες είναι οι σκέψεις μου κατά την πρώτη ακρόαση της προφορικής μαρτυρίας;

Β. Μελετώ: Μελετώ την προφορική μαρτυρία

Μελετώ τα επιμέρους στοιχεία που εμφανίζονται ή εννοούνται από τον/την δημιουργό της προφορικής μαρτυρίας	<ul style="list-style-type: none"> • Σημειώνω τον τίτλο και το θέμα της προφορικής μαρτυρίας. • Ποια είναι η περίσταση καταγραφής της συγκεκριμένης προφορικής μαρτυρίας; • Διακρίνω και σημειώνω στοιχεία της ταυτότητας του ερευνητή-συνεντευκτή και του μάρτυρα-αφηγητή. • Μελετώ στοιχεία της προφορικής μαρτυρίας και σημειώνω τον χρόνο, τον χώρο και το γεγονός (γεγονότα) στα οποία αναφέρεται. • Καταγράφω λεπτομέρειες της προφορικής μαρτυρίας που μου κινούν το ενδιαφέρον. • Υπάρχουν άγνωστοι όροι, λέξεις; Αν ναι, αναζητώ και συζητώ την ερμηνεία τους. • Με ποιον τρόπο (χρονολογικά, θεματικά, σειρά επιχειρημάτων) παρουσιάζονται οι πληροφορίες από τον αφηγητή στην προφορική μαρτυρία; • Σημειώνω αν υπάρχει ίχνος παρέμβασης στην προφορική μαρτυρία. • Ποια είναι τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία της προφορικής μαρτυρίας; • Σημειώνω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζω (γλώσσα, διάλεκτος, εκφράσεις, κενά, προβλήματα ήχου, κατεστραμμένο ηχητικό τμήμα) στην κατανόηση της προφορικής μαρτυρίας. • Καταγράφω τις σκέψεις μου και τα ερωτήματά μου καθώς μελετώ την προφορική μαρτυρία.
---	---

Γ. Κατανοώ: Κατανοώ την προφορική μαρτυρία

Το ιστορικό πλαίσιο δημιουργίας της προφορικής μαρτυρίας	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιος είναι ο δημιουργός της προφορικής μαρτυρίας; • Πού δημιουργήθηκε η προφορική μαρτυρία; • Πότε δημιουργήθηκε η προφορική μαρτυρία; • Για ποιον λόγο δημιουργήθηκε η προφορική μαρτυρία; • Σε ποιον/ποιους απευθυνόταν ο ερευνητής-συνεντευκτής με τη συγκεκριμένη προφορική μαρτυρία;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς διασώζεται η προφορική μαρτυρία μέχρι σήμερα; • Πού βρίσκεται η προφορική μαρτυρία; (προσωπικό/δημόσιο αρχείο, ιδιωτική συλλογή, μουσείο, διαδίκτυο κτλ.)
Ο ρόλος του δημιουργού της προφορικής μαρτυρίας	<ul style="list-style-type: none"> • Ποια είναι η ιδιότητα του συνεντευκτή της προφορικής μαρτυρίας; • Ποια είναι η σχέση του ερευνητή με το θέμα της προφορικής μαρτυρίας; • Με ποιον τρόπο θέλει ο ερευνητής να εστιάσει ο ακροατής στην προφορική μαρτυρία; • Ποια στοιχεία του ιστορικού θέματος προβάλλει ο ερευνητής με τις ερωτήσεις του; • Ο ερευνητής, με τις επιλογές που κάνει, προσπαθεί να πείσει τον ακροατή για κάτι; Αν ναι, τι είναι αυτό και με ποιον τρόπο το πετυχαίνει; • Σημειώνω παραλείψεις και κενά που δυσκολεύουν στην κατανόηση της προφορικής μαρτυρίας. • Ποιο ιστορικό υλικό αξιοποιεί ο ερευνητής για την οργάνωση του οδηγού συνέντευξης; • Χρησιμοποιεί ο ερευνητής πρόσθετο υλικό (φωτογραφίες, σημειώσεις, ημερολόγιο) για την κατανόηση στοιχείων της προφορικής μαρτυρίας; Αν ναι, το καταγράφω.
Δ. Αξιοποιώ: Αξιοποιώ την προφορική μαρτυρία ως ιστορική πηγή	
Αξιοποιώ την πηγή για την κατανόηση του ιστορικού θέματος και την απάντηση πιθανών ιστορικών ερωτημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Τι γνώριζα και τι περισσότερο έμαθα για το θέμα με την αξιοποίηση της συγκεκριμένης προφορικής μαρτυρίας; • Γνωρίζω διαφορετικές απόψεις/θέσεις για το θέμα της προφορικής μαρτυρίας; Αν ναι, αιτιολογώ τις διαφοροποιήσεις. • Ποιες πληροφορίες παίρνω για τις ιδέες, τις αξίες και τις απόψεις των ανθρώπων την εποχή δημιουργίας της προφορικής μαρτυρίας; • Είναι αξιόπιστη η προφορική μαρτυρία για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου. • Είναι χρήσιμη η προφορική μαρτυρία για το θέμα μελέτης; Αιτιολογώ την απάντησή μου. • Με ποιο τρόπο μπορώ να αξιοποιήσω την προφορική μαρτυρία; • Ποια συναισθήματα δημιουργεί σήμερα η συγκεκριμένη προφορική μαρτυρία; Αποδεχόμαστε τα μηνύματά της; • Πού μπορώ να βρω επιπλέον πληροφορίες για τα στοιχεία (πρόσωπα, γεγονότα) που αναφέρονται στην προφορική μαρτυρία; • Επαληθεύω ή/και διαψεύδω στοιχεία της προφορικής μαρτυρίας αξιοποιώντας και άλλες ιστορικές πηγές για το θέμα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ο οδηγός περιλαμβάνει στοιχεία και παραμέτρους ανάλογων διδακτικών προτάσεων:

- *National Archives and Records Administration:*
<https://www.archives.gov/education/lessons/worksheets/photo.html>
- *Teaching with Documents*, U.S. National Archives and Records Administration:
<https://www.archives.gov/education/lessons>
- *Teacher's Guides and Analysis Tool*, Library of Congress:
<http://www.loc.gov/teachers/usingprimarysources/guides.html>
- *History & Critical Thinking, A Handbook for Using Historical Documents to Improve Students' Thinking Skills in the Secondary Grades*, Wisconsin Historical Society Library-Archives Division: www.wisconsinhistory.org
- *Learn to work like a historian*, The National Archives:
<http://www.nationalarchives.gov.uk/victorians/viewSection.aspx>
- *Thinking about History*, The Critical Thinking Consortium: <https://tc2.ca/en/creative-collaborative-critical-thinking/resources/thinking-about-history/>
- *Historical Questions to ask about Pictures and Artefacts*, Schools History Project:
<http://www.schoolshistoryproject.co.uk/historical-questions-to-ask-about-pictures-and-artefacts/>
- *Photo Detectives, Investigating photographs as historical sources*, The Scottish Fisheries Museum:
<http://www.scotfishmuseum.org/historic-photographs.php>
- *Crop it*, Teachinghistory.org: <http://teachinghistory.org/teaching-materials/teaching-guides/25697>
- *A language of photography*, PhotoPedagogy: <http://www.photopedagogy.com/graham-clarke.html>
- *Making Sense of Documents*, History Matters: The U.S. Survey Course on the Web:
<http://historymatters.gmu.edu/browse/makesense/>
- *Beyond the Bubble, History Assessments of Thinking (HATs)*, Stanford History Education Group:
<https://sheg.stanford.edu/history-assessments>
- *The Reading Like a Historian curriculum*, Stanford History Education Group:
<https://sheg.stanford.edu/history-lessons>
- *Historical thinking matters*: <http://historicalthinkingmatters.org>
- *HERB, American Social History Project/Center for Media and Learning at The Graduate Center, City University of New York*: <https://herb.ashp.cuny.edu>
- Ρεπούση, Μ. Μαθήματα ιστορίας, Καστανιώτης, Αθήνα 2004
- Ρεπούση, Μ. & Τσιβάς, Α. (επιμ.). Από τα ίχνη στις μαρτυρίες. Η επεξεργασία των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας, Γράφημα, Θεσσαλονίκη 2011
- Τσιβάς, Α. Η χρήση και η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών στο μάθημα της ιστορίας. Εκπαιδευτικό γλικό για την προσέγγιση του ελληνικού μεταναστευτικού ρεύματος προς τις Η.Π.Α. στο τέλος του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα, Θεσσαλονίκη 2011